סדר התפילה

משנה תורה לרמב״ם

מתוך ויקיטקסט, ברישיון CC BY-SA.

geulaquiz.com

פרק א

א א. סדר תפלות כל השנה:

ב נהגו העם לקרות בכל יום בשחר אחר שקורין פרשת צו וברכת כהנים קורין משנה זו אלו דברים שאין להם שיעור הפאה והבכורים והראיון וגמילות חסדים ותלמוד תורה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא כיבוד אב ואם וגמילות חסדים ועיון תפלה וביקור חולים והשכמת בית המדרש והכנסת אורחים והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולן אמר רבי זירא בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי יי׳ וכו׳ מזמור לדוד יי׳ מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ומודה על האמת ודובר אמת בלבבו וישכם ויאמר רבון העולמים לא על צדקותינו אנחנו מפילים תחנוניו לפניך כי על רחמיך הרבים מה אנו מה חיינו מה חסדנו מה צדקתנו מה כחנו ומה גבורתנו מה נאמר לפניך יי׳ אלהינו הלא כל הגבורים כאין לפניך ואנשי השם כלא היו וחכמים כבלי מדע ונבונים כבלי השכל כי כל מעשינו תהו ובהו וימי חיינו הבל לפניך כמו שכתוב בדברי קדשך ומותר האדם וגו׳ אבל אנחנו עמך בני בריתך בני אברהם אוהבך שנשבעת לו בהר המוריה זרע יצחק יחידך שנעקד על גבי מזבחך עדת יעקב בנך בכורך שמאהבתך שאהבת אותו ומשמחתך ששמחת בו קראת אותו ישראל וישורון:

ג לפיכך אנו חייבין להודות לך ולשבחך ולפארך וליתן שבח והודאה לשמך וחייבין אנו לומר לפניך בכל יום ערב ובוקר שמע ישראל יי׳ אלהינו יי׳ אחד אשרנו מה טוב חלקנו מה נעים גורלנו מה יפה ירושתנו אשרנו שאנו משכימין ומעריבין בכל יום תמיד ערב ובוקר ואומרים שמע ישראל יי׳ אלהינו יי׳ אחד אתה הוא קודם שנברא העולם אתה הוא אחר שנברא העולם אתה הוא בעולם הזה ואתה הוא לעולם הבא אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון קדש שמך הגדול והקדוש בעולמך ובישועתך תרום ותגביה קרננו ברוך המקדש שמו ברבים אתה הוא יי׳ אלהינו בשמים ממעל ועל הארץ מתחת ובשמי השמים העליונים אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון ומבלעדיך אין אלהים קבץ קויך מארבע כנפות הארץ יכירו וידעו כל באי עולם כי אתה הוא האלהים לבדך לכל ממלכות הארץ אתה עשית את השמים ואת הארץ ומי בכל מעשה ידיך בעליונים או בתחתונים מי שיאמר לך מה תעשה אבינו שבשמים עשה עמנו כמו שהבטחתנו על ידי חוזך בעת ההיא אביא אתכם ובעת קבצי אתכם כי אתן אתכם לשם ולתהלה בכל עמי הארץ בשובי את שבותיכם לעיניכם אמר יי ונאמר אתה הוא יי׳ לבדך אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה את כולם וצבא השמים לך משתחוים אתה הוא יי׳ האלהים אשר בחרת באברם והוצאתו מאור כשדים ושמת שמו אברהם אתה הוא ושנותיך לא יתמו יי׳ מלך יי מלך יי׳ ימלוך לעולם ועד יי׳ מלך כו׳ עד ברוך יי׳ לעולם אמן ואמן:

ד ברכה ראשונה שמברכין לפני פסוקי הזמירות זהו נוסחה: ברוך שאמר והיה העולם ברוך הוא ברוך אומר ועושה ברוך גוזר ומקיים ברוך מרחם על הארץ ברוך מרחם על הבריות ברוך מעביר אפלה ומביא אורה ברוך משלם שכר טוב ליראיו ברוך שאין לפניך לא עולה לא שכחה ולא כזב ולא מרמה לא משוא פנים ולא מקח שחד ברוך אל חי לעד וקיים לנצח ברוך אתה יי׳ אלהינו מלך העולם האל המהולל בפי עמו משובח ומפואר בלשון כל חסידיו ועבדיו ובשירי דוד עבדך משיחך נהללך יי׳ אלהינו בשבחות ובזמירות נודך ונשבחך ונפארך ונזכיר שמך מלכנו אלהינו יחיד חי העולמים משובח ומפואר עדי עד שמו ברוך אתה יי׳ מלך מהולל בתושבחות וקורין פסוקין אלו יהי כבוד יי׳ לעולם ישמח יי׳ במעשיו כו׳ אשרי כו׳ עד סוף תילים ואחר כך קורא פסוקים אלו ברוך יי׳ לעולם אמן ואמן ימלוך יי׳ לעולם אמן ואמן ויברך דויד את יי לעיני כל הקהל ויאמר דויד ברוך אתה יי׳ אלהי ישראל וכו׳:

ה ברכה אחרונה של אחר פסוקי הזמירות זהו נוסחה: ישתבח שמך לעד מלכנו האל המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ כי לך נאה יי׳ אלהינו ואלהי אבותינו וכו׳ וקורא השירה עד סופה כמנהג המקום בשבת נהגו כל העם להוסיף לפני ברכה זו נוסח זה נשמת כל חי תברך את שמך יי׳ אלהינו ורוח כל בשר תפאר ותרומם זכרך מלכנו תמיד לדור ודור ומעולם ועד עולם אתה אל ומבלעדך אין אלהים ואין לנו מלך גואל ומושיע פודה ומציל בכל עת צרה וצוקה אלא אתה מפרנס ומרחם אלוה כל בריות אדון התולדות המהולל בתושבחות המנהג עולמו בחסד ובריותיו ברחמים רבים אלהים אמת לא ינום ולא יישן המעורר ישנים והמקיץ נרדמים סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים ולך אנחנו מודים ואילו פינו מלא שירה כים ולשונינו רנה כהמון גליו ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע ועינינו מאירות כשמש וכירח וידינו פרושות כנשרי שמים ורגלינו קלות כאילות אין אנו מספיקין להודות לך יי׳ אלהינו ואלהי אבותינו ולברך את שמך על אחת מאלף אלפי אלפים ורוב רובי רבבות פעמים הטובות נסים וגבורות שעשית עמנו ועם אבותינו מלפנים

ממצרים גאלתנו יי׳ אלהינו מבית עבדים פדיתנו ברעב זנתנו ובשובע כלכלתנו מחרב הצלתנו ומדבר מלטתנו ומחלאים רעים רבים דליתנו ועד הנה עזרונו רחמיך יי׳ אלהינו ולא עזבונו חסדיך על כן איברים שפלגת בנו ורוח ונשמה שנפחת באפינו ולשון אשר שמת בפינו הן הם יודו ויברכו את שמך יי׳ אלהינו וכו׳ ישתבח וכו׳ וכן נהגו לקרות כל מזמור שיר ליום השבת קודם שיתחילו פסוקי הזמירות ביום השבת וביום הכפורים ויש מקומות שנהגו לקרות הלל הגדול בשבתות קודם פסוקי הזמירות ויש מקומות שנהגו לקרות שיר המעלות הכל כמנהגם:

ו ברכה ראשונה שלפני קריאת שמע זו היא נוסחה: ברוך אתה יי׳ אלהינו מלך העולם יוצר אור ובורא חשך כו׳ עד יוצר המאורות ברכה שנייה אהבת עולם אהבתנו יי׳ אלהינו חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו אבינו מלכנו כו׳ עד בעמו ישראל באהבה:

ז ברכה אחרונה שלאחר קריאת שמע זו היא נוסחה: אמת ויציב וכו׳ עד ברוך אתה יי׳ גאל ישראל ובערבית ברכה ראשונה ברוך אתה יי׳ אלהינו מלך העולם אשר בדברו מעריב ערבים עד ברוך אתה יי׳ המעריב ערבים ברכה שנייה אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת וכו׳ עד ברוך אתה יי׳ אוהב עמו ישראל ברכה ראשונה שלאחר קריאת שמע של ערבית זו היא נוסחה:

ח אמת ואמונה כל זאת קיים עלינו כו׳ עד ברוך אתה יי׳ גאל ישראל ברכה אחרונה זו היא נוסחה:

ט השכיבנו יי אלהינו לשלום וכו׳ עד ברוך שומר עמו ישראל לעד ברוך יי׳ לעולם אמן ואמן כו׳ עד פדיתה אותי יי׳ אל אמת יראו עינינו וישמח לבנו כו׳ עד יי׳ מלך יי׳ מלך יי׳ ימלך לעולם ועד:

י ונהגו מקצת העם לברך פסוקים באמצע ברכה וקוראין בנוסח זה: וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו יי׳ הוא האלהים יי׳ הוא האלהים הושיענו אלהי ישענו וקבצנו והצילנו מן הגוים להודות לשם קדשך להשתבח בתהלתך כי לא יטוש יי׳ את עמו בעבור שמו הגדול כי הואיל יי׳ לעשות אתכם לו לעם ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה ליי׳ המלוכה והיה יי׳ למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי׳ אחד ושמו אחד אלהינו שבשמים יחד שמך הקרוי עלינו קיים את שמך ומלכותך עלינו תמיד בידך נפשות החיים והמתים אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי יי׳ אל אמת ואנחנו עמך וצאן מרעיתך נודה לך לעולם לדור ודור נספר תהלתך יי׳ הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה ישראל נושע ביי׳ תשועת עולמים לא תבושו ולא תכלמו עד עולמי עד יהי יי׳ אלהינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו להטות לבבנו אליו ללכת בכל דרכיו לשמור מצותיו וחקיו ומשפטיו אשר צוה את אבותינו כל הנשמה תהלל יה הללויה ברוך יי׳ ביום ברוך יי׳ בלילה ברוך יי׳ בשכבנו ברוך יי׳ בקומנו תמיד נהללך סלה ונשיח בחוקיך ובאמונתך ברוך אתה יי׳ המולך בכבודו חי וקיים תמיד ימלוך עלינו וכו׳:

פרק ב

א א. נוסח ברכות התפלה וסידורן:

ב (א) ברוך אתה יי׳ אלהינו ואלהי אבותינו אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב האל הגדול הגבור והנורא וכו׳:

ג (ב) אתה גבור לעולם אדני מחיה מתים אתה רב להושיע (מוריד הטל) (משיב הרוח ומוריד הגשם) מכלכל חיים בחסד מחיה מתים ברחמים רבים סומך נופלים וכו׳:

ד (ג) אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה ברוך אתה יי׳ האל הקדוש:

ה (ד) אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה וחננו מאתך דעה חכמה ובינה והשכל ברוך אתה יי׳ חונן הדעת:

ו (ה) השיבנו אבינו לתורתך ודבקנו במצותיך וקרבנו מלכנו לעבודתך והחזירנו בתשובה שלימה לפניך ברוך אתה יי׳ הרוצה בתשובה:

ז (ו) סלח לנו אבינו כי חטאנו מחול לנו מלכנו כי פשענו לך כי אל טוב וסלח אתה ברוך אתה יי׳ חנון המרבה לסלוח:

ח (ז) ראה נא בעניינו וריבה ריבנו ודון דיננו ומהר לגאלנו כי אל מלך גואל חזק אתה ברוך אתה יי׳ גואל ישראל:

ט (ח) רפאנו יי׳ אלהינו ונרפא הושיענו ונושעה כי תהלתנו אתה והעלה רפואה שלימה לכל תחלואינו כי אל רופא ורחמן אתה ברוך אתה יי׳ רופא חולי עמו ישראל:

י (ט) ברכנו יי׳ אלהינו בכל מעשה ידינו וברך את שנותינו ותן (טל ומטר ל) ברכה על כל פני האדמה ושבע את העולם מברכותיך ורוה פני תבל ברוך אתה יי׳ מברך השנים׃

יא (י) תקע בשופר גדול לחירותנו ושא נס לקבץ את כל גליותינו מארבע כנפות כל הארץ לארצנו ברוך אתה יי׳ מקבץ נדחי עמו ישראל׃

יב (יא) השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה והסר ממנו יגון ואנחה ומלוך עלינו אתה לבדך בחסד וברחמים בצדק ובמשפט ברוך אתה יי׳ מלך אוהב צדקה ומשפט׃

יג (יב) למלשינים אל תהי תקוה וכל האפיקורוסין כולם כרגע יאבדו ומלכות זדון תעקר ותשבר במהרה בימנו ברוך אתה יי׳ שובר רשעים ומכניע זדים׃

יד (יג) על החסידים ועל הצדיקים ועל גרי הצדק ועל שארית עמך בית ישראל יהמו רחמיך יי׳ אלהינו ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת וכו׳׃

טו (יד) תשכון בתוך ירושלים עירך כאשר דברת ובנה אותה בנין עולם במהרה בימינו ברוך אתה יי׳ בונה ירושלים׃

טז (טו) את צמח דוד במהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך ברוך אתה יי׳ מצמיח קרן ישועה׃

יז (טז) שמע קולנו יי׳ אלהינו וחוס ורחם עלינו וקבל ברחמים וברצון את תפלתינו מלכנו ריקם אל תשיבנו כי אתה שומע וכו׳׃

יח (יז) רצה יי׳ אלהינו בעמך ישראל ולתפלתם שעה והשב העבודה לדביר ביתך ואשי ישראל ותפלתם וכו׳ ברוך אתה יי׳ המחזיר שכינתו לציון׃

יט (יח) מודים אנחנו לך שאתה הוא יי׳ אלהינו ואלהי אבותינו צור חיינו ומגן ישענו אתה לדור ודור נודה לך ונספר תהלתך על חיינו וכו׳׃

כ (יט) שים שלום טובה וברכה חן וחסד ורחמים עלינו ועל ישראל עמך וברכנו כולנו ממאור פניך נתת לנו יי׳ אלהינו תורה וחיים אהבה וכו׳

כא בימות החמה אומר בברכה שניה רב להושיע מוריד הטל מכלכל חיים בחסד וכו׳ ומברך ברכה תשיעית בנוסח זה ברכנו יי׳ אלהינו בכל מעשה ידינו וברך את שנתנו בטללי רצון ברכה ונדבה כשנים הטובות ברוך אתה יי׳ מברך השנים

כב בליל מוצאי שבת ובמוצאי יום הכפורים ובמוצאי ימים טובים מברך ברכה רביעית בנוסח זה׃ אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה אתה הבדלת בין קדש לחול בין אור לחשך בין ישראל לעמים בין יום השביעי לששת ימי המעשה כשם שהבדלת בין קדש לחול כן פדנו והצילנו מכל מיני משחית ומכל מיני פורעניות המתרגשות לבא בעולם ושמרנו מן הכל וחננו מאתך וכו׳׃

כג בראשי חדשים ובחולו של מועד מוסיף בברכת י״ז בערבית ושחרית ומנחה ומברך אותה בנוסח זה׃ רצה יי׳ אלהינו וכו׳ עד עבודת ישראל עמך אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא וכו׳ ותחזינה עינינו וכו׳

כד ובחולו של מועד אומר ביום מקרא קדש הזה ביום מועד חג המצות הזה או ביום מועד חג השבועות הזה או ביום מועד חג הסוכות הזה

כה ביום תענית מברך היחיד ברכת י״ו בנוסח זה׃ שמע קולנו יי׳ אלהינו חוס ורחם עלינו וקבל ברחמים וברצון את תפלתנו מלפניך מלכנו ריקם אל תשיבנו עננו אבינו עננו ביום צום תעניתנו כי בצרה גדולה אנחנו אל תסתר פניך ממנו ואל תעלם אזנך משמוע בקשתנו והיה קרוב לשועתנו טרם נקרא ואתה תענה נדבר ואתה תשמע כדבר שנאמר והיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע כי אתה שומע תפלת כל פה ברוך אתה יי׳ שומע תפלה ושליח צבור אומר נוסח זה ברכה בפני עצמה אחר ברכה שביעית אומר עננו וכו׳ עד כי אל עונה בעת צרה פודה ומציל בכל עת צרה וצוקה ברוך אתה יי׳ העונה בעת צרה׃

כו בתשעה באב מברך ברכת ארבע עשרה בנוסח זה׃ רחם יי׳ עלינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך העיר האבלה החרבה השוממה הנתונה ביד זרים היושבת וראש לה חפוי כאשה עקרה שלא ילדה ויבלעוה לגיונות ויירשוה עובדי פסילים ויתנו נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ על כן ציון במרר תבכה וירושלים תתן קולה לבי לבי על חלליהם מעי מעי על הרוגיהם ראה יי׳ והביטה וראה שוממותיה ונחמנה כי באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה ככתוב ואני אהיה לה נאם יי׳ חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה ברוך אתה יי׳ בונה ירושלים

כז בפורים מברך ברכת שמנה עשרה בנוסח זה׃ מודים אנחנו לך שאתה הוא יי׳ אלהינו על חיינו המסורים בידך על נשמותינו הפקודות לך על נסיך שבכל יום ויום ועל נפלאותיך שבכל עת כו׳ על הנסים ועל הגבורות ועל התשועות וכו׳ ועל כולם יי׳ אלהינו אנו מודים לך הטוב כי לא כלו וכו׳׃

כח בחנוכה מברך ברכה זו בנוסח זה׃ מודים אנחנו לך כו׳ עד ועל נפלאותיך שבכל עת ערב ובוקר וצהרים על הנסים כו׳ עד ואחר כן באו בניך וכו׳׃

כט שליח צבור מברך לעולם ברכה שלישית בנוסח זה: נקדישך ונמליכך ונשלש לך קדושה משולשת כדבר האמור על יד נביאך וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש יי׳ צבאות מלא כל הארץ כבודו וגדלו מלא עולם ומשרתיו שואלים איה מקום כבודו להעריצו לעומתם משבחים ואומרים ברוך כבוד יי׳ ממקומו ממקומך מלכנו תופיע ותמלוך עלינו כי מחכים אנחנו לך מתי תמלוך בציון בחיינו ובימינו תשכון תתגדל ותתקדש בתוך ירושלים עירך לדור ודור לנצח נצחים ועינינו תראינה במלכות עוזך כדבר האמור בדברי קדשך על ידי דוד משיח צדקך ימלוך יי׳ לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה לדור ודור נגיד גדלך ולנצח נצחים קדושתך נקדיש ושבחך אלהינו מפינו לא ימוש כי אל מלך גדול וקדוש אתה ברוך אתה יי׳ האל הקדוש בעת ששליח ציבור אומר בברכה זו וקרא זה אל זה כל העם עונין קדוש קדוש קדוש וכו׳ וכשהוא אומר איה מקום כבודו כל העם עונין משבחים ואומרים ברוך כו׳ וכשהוא אומר בחיינו ובימינו כל העם עונין אמן וכשהוא אומר ע״י דוד משיח צדקך כל העם אומרים ימלוך יי׳ לעולם וכל אלו הדברים שעונין הצבור הוא קורא עמהן ולא יגביה קולו בעת שהן עונין עמו ואחד היחיד ואחד הש״ץ בעשרה ימים שמראש השנה עד יוה״כ אומר בסוף ברכה זו כאמור ויגבה י״י צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה ברוך אתה י״י המלך הקדוש

ל קדיש ונפילת אפים

לא שליח ציבור אומר קדיש לעולם קודם כל תפלה ואחר כל תפלה ואחר שאומר סדר היום בכל עת שיאמר סדר היום יתחנן מעט ויאמר קדיש וכשישלים לקרות בתורה ובכל עת שיתחנן בדברי תחנונים כשיגמור תחנוניו יאמר קדיש:

לב נוסח הקדיש:

לג יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא דברא כרעותיה וימליך מלכותיה ויצמח פורקניה ויקרב משיחיה ויפרוק עמיה בחייכון וביומיכון ובחייהון דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא יתברך וכו׳ בעת שיאמר שליח ציבור יתגדל ויתקדש שמיה רבא כל העם עונין אמן ובעת שהוא אומר תחלה ואמרו אמן כל העם עונין אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא ומצות חכמים הראשונים לענות אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו של אדם וכשהוא אומר יתברך כל העם עונין אמן וכשהוא אומר בריך הוא כל העם עונין אמן וכשהוא אומר בסוף ואמרו אמן כל העם עונין אמן וכסדר הזה עונין בכל קדיש וקדיש קדיש בתרא כל קדיש שאומר שליח ציבור אחר שגומר התפלה שאינו אומר אחריו כלום אלא כל העם שומעין אותו ונפטרין נהגו העם להוסיף בסופו נוסחא זו: תתקבל צלותהון ותתעבד בעותהון וצלותהון ובעותהון דכל בית ישראל קדם אבוהון דבשמיא יהא שלמא רבא וסייעתא ופורקנא משמיא עליכון ועלנא ועל קהלהון דישראל ואמרו אמן עושה שלום במרומיו הוא ברחמיו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל אמן: קדיש דרבנן כל עשרה מישראל או יתר שעוסקין בתלמוד תורה שעל פה ואפילו במדרשות או בהגדות כשהן מסיימין אומר אחד מהן קדיש בנוסח זה: יתגדל ויתקדש שמיה רבא דעתיד לחדתא עלמא ולאחייא מתייא ולמיפרק חייא ולמיבני קרתא דירושלם ולשכללא היכלא קדישא ולמיעקר פולחנא נוכראה מן ארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה בזיויה ויחודיה וימליך מלכותיה וכו׳ עד ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן על רבנן ועל תלמידיהון ועל תמידי תלמידיהון דעסקין באורייתא די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר יהא להון ולכון חינא וחסדא ורחמי וסייעתא ורווחא מקדם אבוהון דבשמיא ואמרו אמן יהא שלמא וכו׳ וזהו הנקרא קדיש דרבנן:

לד מנהגנו להתחנן בנפילת פנים בדברים ופסוקים אלו פעמים בכולן ופעמים במקצתן לפיכך אני כורע ומשתחוה ומתחנן לפניך אדון העולם אלהי האלהים ואדוני האדונים כי לא על צדקותינו אנחנו מפילים תחנוניו לפניך כי על רחמיך הרבים יי׳ שמעה יי׳ סלחה יי׳ הקשיבה ועשה אל תאחר מה נאמר לפניך השם מה נדבר ומה נצטדק חטאנו עוינו והרשענו ומרדנו וסרנו ממצותיך וממשפטיך לך יי׳ הצדקה ולנו בשת הפנים הושחרו פנינו מפני חטאתינו ונכפפה קומתנו מפני אשמותינו אין לנו פה להשיב ולא מצח להרים ראש אלהי בושתי ונכלמתי להרים אלהי פני אליך כי עוונותינו רבו עד למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים אין בנו מעשים עשה עמנו צדקה למען שמך והושיענו כמו שהבטחתנו על ידי נביאך למען שמי אאריך אפי ותהלתי אחטם לך לבלתי הכריתך לא למענכם אני עושה בית ישראל כי אם לשם קדשי אשר חללתם בגוים אשר באתם שם לא לנו יי׳ לא לנו כי לשמך תן כבוד על חסדך על אמתך למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם אנא יי׳ אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו סלח נא לעון העם הזה כגודל חסדך וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה וסלחת לעוננו כי רב הוא יי׳ שמעה יי׳ סלחה יי׳ הקשיבה ועשה ואל תאחר למענך אלהי כי שמך נקרא על עירך ועל עמך:

לה נהגו העם להתחנן אחר נפילת פנים כשמגביה פניו מן הקרקע בפסוקים אלו: ואנחנו לא נדע מה נעשה כי עליך עינינו זכר רחמיך יי׳ וחסדיך כי מעולם המה אל תזכור לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו רחמיך כי דלונו מאד קומה עזרתה לנו ופדנו למען חסדך יהי חסדך יי׳ עלינו כאשר יחלנו לך אם עונות תשמר יה יי׳ מי יעמוד כי עמך הסליחה למען תורא יי׳ הושיעה המלך יעננו ביום קראנו כי הוא ידע יצרנו זכור כי עפר אנחנו עזרנו אלהי

ישענו על דבר כבוד שמך והצילנו וכפר על חטאתינו למען שמך: וכן נהגו העם להתחנן אחר סדר היום בתחנונים אלו: יי׳ אלהי אברהם יצחק וישראל אבותינו שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות לבב עמך והכן לבבם אליך והוא רחום יכפר עון וגו׳ כי אתה יי׳ טוב וסלח ורב חסד לכל קוראיך צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע ישוב ירחמנו יכבוש עוונותינו וגו׳ ברוך יי׳ יום יום יעמס לנו האל ישועתנו סלה יי׳ צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה יי׳ צבאות אשרי אדם בוטח בך ברוך אדוננו ברוך בוראנו ברוך שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמתע״ימשה רבינו וחיי עולם נטע בתוכנו הרחמן יפתח לבנו לתלמוד תורתו ויתן בלבנו אהבתו ויראתו ותורתו לעשות רצונו ולעובדו בלבב שלם ובנפש חפצה למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה כן יהי רצון ורחמים מלפניך יי׳ אלהינו שנחיה לשמור חקיך בעולם הזה ולימות המשיח כדי שנזכה ונירש טוב לחיי העולם הבא למען יזמרך כבוד ולא ידום יי׳ אלהי לעולם אודך יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי׳ צורי וגואלי:

לו נהגו מקצת העם לקרוא בכל יום אחר תחנונים אלו שיר מזמור שהיו הלוים אומרים בבית המקדש באותו היום וקורין לדוד אליך יי׳ נפשי אשא כל המזמור וקורין אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום וכו׳ אין כאלהינו אין כאדוננו אין כמלכנו אין כמושיענו מי כאלהינו מי כאדוננו מי כמלכנו מי כמושיענו נודה לאלהינו נודה לאדוננו נודה למלכנו נודה למושיענו אתה הוא אלהינו אתה הוא אדוננו אתה הוא מלכנו אתה הוא מושיענו אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך ויבטחו בך יודעי שמך כי לא עזבת דורשיך יי׳ כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו ואנחנו נלך בשם יי אלהינו לעולם ועד

לז כבר אמרנו בספר הזה שבימי השבתות וימים טובים מתפלל אדם בכל תפלה שבע ברכות שלש ראשונות ושלש אחרונות וברכה אחת אמצעית מעין היום ובראש השנה וביום הכפורים של יובל מתפלל באמצע שלש ברכות ובתפלת מוסף בלבד ונמצא מתפלל במוסף בשני ימים אלו תשע ברכות ובמוסף ראש חדש ובמוסף חולו של מועד מתפלל שבע שלש ראשונות ושלש אחרונות וברכה אחת באמצע:

פרק ג

א א. וזהו נוסח כל הברכות האמצעיות:

ב ברכה אמצעית של לילי שבת אתה קדשת את יום השביעי לשמך תכלית מעשה שמים וארץ וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים כאמור ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו וגו׳ אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתנו וכו׳ ברכה אמצעית של יוצר ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו כליל תפארת בראשו נתת בעמדו לפניך על הר סיני הוריד בידו שני לוחות אבנים וכתוב בהן שמירת שבת וכן כתוב בתורתך ושמרו בני ישראל וכו׳ ישמחו במלכותך שומרי שבת קוראי עונג עם מקדשי שביעי אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתנו כו׳ עד ברוך אתה יי׳ מקדש השבת

ג ברכה אמצעית של מוסף שבת למשה צוית על הר סיני מצות שבת שמור וזכור ובו צויתנו יי׳ אלהינו להקריב לך קרבן מוסף כראוי יהי רצון מלפניך יי׳ אלהינו שתעלנו לארצנו וכו׳ ואת מוסף יום המנוח הזה נעשה ונקריב כו׳ עד על ידי משה עבדך ולא נתתו מלכנו לגויי הארצות ולא הנחלתנו מלכנו לעובדי אלילים גם במנוחתו לא ישכנו ערלים לבית ישראל נתתו זרע ישורון אשר בם בחרת חמדת ימים אותו קראת אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתנו כו׳ עד ברוך אתה יי׳ מקדש השבת ברכה אמצעית של מנחת שבת אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ עטרת תהלה ועטרת ישועה לעמך נתת אברהם יגל יצחק ירנן יעקב ובניו ינוחו בו מנוחה שלימה שאתה רוצה בה יכירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם תנחילנו אבינו ואל תהי צרה ויגון ביום מנוחתנו אלהינו ואלהי אבותינו וכו׳:

ד ברכה אמצעית של מוסף ר״ח ראשי חדשים לעמך נתת זמן כפרה לכל תולדותם להיותם מקריבים לפניך זבחי רצון ושעירי חטאת לכפר בעדם זכרון לכולם יהיו תשועת נפשם מיד שונא מזבח חדש בציון תכין ועולת ראש חדש נעלה עליו שירי דוד נשמע בעירך האמורים לפני מזבחך אהבת עולם תביא להם וברית אבות לבנים תזכור אלהינו ואלהי אבותינו מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו יהי רצון מלפניך יי׳ אלהינו שתעלנו לארצנו ואת מוסף יום ראש החדש הזה כו׳ עדע״ימשה עבדך יהי רצון מלפניך יי׳ אלהינו ואלהי אבותינו שתחדש עלינו את ראש החדש הזה לטובה ולברכה לחן ולחסד ולרחמים לחיים ולשלום ויהי ראש החדש הזה קץ וסוף לכל חטאתינו וצרותינו תחלה וראש לפדות נפשנו כי בעמך ישראל מכל האומות בחרת וראשי חדשים להם נתת ברוך אתה יי׳ מקדש ישראל וראשי חדשים ברכה אמצעית ממוסף ראש חדש שחל להיות בשבת אתה יצרת עולמך מקדם כלית מלאכתך ביום השביעי בחרת בנו מכל העמים ורצית בנו מכל הלשונות וקדשתנו במצותיך וקרבתנו מלכנו לעבודתך ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת ותתן לנו יי׳ אלהינו שבתות למנוחה ויום ראש חדש הזה לכפר בעדנו שחטאנו לפניך ומפני חטאינו וכו׳ עד ומוספים כהלכתן ואת מוספי יום המנוח הזה ויום ראש החדש הזה נעשה ונקריב את קרבנות חובותינו תמידין כסדרן כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה

עבדך יהי רצון מלפניך יי׳ אלהינו ואלהי אבותינו שתחדש וכו׳ עד לפדות נפשנו רצה נא במנוחתנו וקדשנו במצותיך כו׳ עד וינוחו בם כל ישראל אוהבי שמך ברוך אתה יי׳ מקדש השבת וישראל וראשי חדשים׃

ה ברכה אמצעית של יום טוב של פסח ערבית שחרית ומנחה אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו מכל הלשונות וקדשתנו במצותיך וקרבתנו מלכנו לעבודתך ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת ותתן לנו יי׳ אלהינו מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון את יום טוב מקרא קדש הזה את יום חג המצות הזה זמן חירותנו באהבה זכר ליציאת מצרים אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא כו׳ והשיאנו יי׳ אלהינו את ברכת מועדיך לחיים ולשלום כאשר אמרת ורצית לברכנו כן תברכנו סלה ותן חלקנו בתורתך ושמח נפשנו בישועתך וכו׳ ברוך אתה יי׳ מקדש ישראל והזמנים׃

ו ברכה אמצעית ממוסף הפסח אתה בחרתנו מכל העמים כו׳ עד זכר ליציאת מצרים ומפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו ואין אנו יכולין לעלות להראות ולהשתחוות לפניך בבית בחירתך בנוה הדרך בבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו מפני היד שנשתלחה במקדשך יהי רצון מלפניך יי׳ אלהינו שתשוב ותרחם עליו ועלינו ברחמיך הרבים ותקבץ פזורינו מבין הגוים ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ והביאנו לציון עירך ברנה ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן ואת מוסף יום טוב מקרא קדש הזה יום חג המצות הזה נעשה ונקריב לפניך כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך ע״י משה עבדך מלך רחמן רחם עלינו וכו׳ והשיאנו וכו׳ ברוך אתה יי׳ מקדש ישראל והזמנים ובנוסח הזה הוא מתפלל בחג שבועות ובחג הסוכות בלא חסרון ובלא יתר אלא שבחג השבועות הוא אומר את יום טוב מקרא קדש הזה את יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו באהבה זכר ליציאת מצרים ובמוסף הוא אומר ואת מוסף יום טוב מקרא קדש הזה יום חג השבועות הזה וכן בסוכות הוא אומר את יום טוב מקרא קדש הזה יום חג הסוכות הזה זמן שמחתנו באהבה וכו׳ ובשמיני עצרת אומר את יום טוב מקרא קדש הזה את יום חג שמיני עצרת הזה זמן שמחתנו כו׳ וכן במוסף אומר ואת מוסף יום טוב מקרא קדש הזה יום חג שמיני כו׳׃

ז ואם חל יום טוב להיות בשבת אומר אתה בחרתנו כו׳ עד ותתן לנו יי׳ אלהינו שבתות למנוחה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון את יום המנוח הזה ואת יום טוב מקרא קדש הזה את יום פלוני כו׳ וכן במוסף אומר ואת מוספי יום המנוח הזה כו׳ ועל דרך זו הוא מזכיר השבת בראש השנה וביוה״כ אם חלו להיות בשבת בין בשאר תפלות בין במוסף וחותם בכל התפלות של שלש רגלים מקדש השבת וישראל והזמנים ובראש השנה חותם מלך על כל הארץ מקדש השבת וישראל ויום הזכרון וביום הכפורים מלך על כל הארץ מקדש השבת וישראל ויוה״כ

ח ראש השנה נהגו רוב העם מראש השנה ועד יום הכפורים להוסיף בכל תפלה בעשרת הימים בברכה ראשונה מוסיפים זכרנו לחיים כו׳ ברוך אתה יי׳ מגן אברהם ומוסיפין בברכה שנייה מי כמוך אב הרחמים זוכר יצוריו ברחמים ברוך אתה יי׳ מחיה המתים ומוסיפין בברכת י״ח זכור רחמיך וכו׳ ובברכה אחרונה מוסיפין ובספר חיים וכו׳ ובתפלת נעילה של יום הצום אומר בברכה זכרנו לחיים חתמנו וכל אלו התוספות מנהג מקומות ויש מקומות שנהגו שלא יוסיפו דבר׃ מנהג פשוט שמברכין ברכה שלישית בנוסח זה בשני ימים של ראש השנה בכל תפלה ותפלה מארבע התפלות וכן נהגו מקצת לברך אותה באותו הנוסח בכל תפלה ותפלה מחמש תפלות של יוה״כ וזהו נוסחה׃ אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה ובכן תן פחדך יי׳ אלהינו על כל מעשיך ואימתך על כל מה שבראת וייראוך כל המעשים וישתחוו לפניך כל הברואים ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם כו׳ ובכן תן כבוד לעמך תהלה ליריאיך ותקוה טובה לדורשיך ופתחון פה למיחלים לך שמחה לארצך ששון לעירך וצמיחת קרן לדוד עבדך ועריכת נר לבן ישי משיחך במהרה בימינו ואז צדיקים יראו וישמחו וישרים יעלוזו וחסידים כו׳ ככתוב בדברי קדשך ימלוך יי׳ לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה וכתוב ויגבה יי׳ וגו׳ ברוך אתה יי׳ המלך הקדוש ברכה אמצעית של ראש השנה ערבית שחרית ומנחה אתה בחרתנו מכל העמים כו׳ ותתן לנו יי׳ אלהינו את יום טוב מקרא קדש הזה זכרון תרועה באהבה זכר ליציאת מצרים אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא כו׳ אלהינו ואלהי אבותינו מלוך על כל העולם כולו בכבודך והנשא על כל הארץ ביקרך והופע בהדר גאון עוזך על כל יושבי תבל ארצך וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר רוח ונשמה באפו יי׳ וכו׳ קדשנו כו׳ ברוך אתה יי׳ מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון׃

ט ברכה ראשונה משלש ברכות אמצעיות של מוסף ראש השנה אתה בחרתנו ומפני חטאינו כו׳ ואת מוספי כו׳ כמו שכתוב עלינו לשבח לאדון הכל לתת גדולה ליוצר בראשית שלא עשנו כגויי הארצות וכו׳ אוחילה לאל אחלה פניו אשאלה ממנו מענה לשון אשר בקהל עם אשירה עוזו אביעה רננות בעד מפעליו כו׳ ברוך אתה יי׳ למדני חוקיך על כן נקוה לך יי׳ אלהינו לראות מהרה בתפארת עוזך וכו׳ אלהינו ואלהי אבותינו מלוך כו׳ ברוך אתה יי׳ מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולם אם כבנים אם כעבדים אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים אם כעבדים עינינו לך תלויות וכו׳ ברכה שנייה אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם כו׳ כי זוכר הנשכחות אתה הוא מעולם ואין שכחה לפני כסא כבודך ועקדת יצחק לזרעו תזכור וכו׳ היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולם אם כבנים אם כעבדים אם כבנים רחמנו כרחם אב

על בנים כו׳ ברכה שלישית אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם מן השמים השמעתם קולך כו׳ כי אתה שומע כו׳ ברוך אתה יי׳ שומע תרועה היום הרת עולם כו׳ ככתוב למעלה:

י ברכה אמצעית של צום יום הכפורים בערבית ושחרית ומנחה ונעילה אתה בחרתנו כו׳ ותתן לנו יי׳ אלהינו את יוה״כ הזה ואת יום מקרא קדש הזה למחילה וכו׳ אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבוא יגיע יראה וירצה ישמע ויפקד ויזכר לפניך זכרוננו זכרון אבותינו זכרון ירושלים עירך וזכרון משיח בן דוד וכו׳ אלהינו ואלהי אבותינו מחול לעונותינו וכו׳ אלהינו ואלהי אבותינו מלוך כו׳ קדשנו כו׳ ודברך אמת וקיים כו׳ ברוך אתה יי׳ מלך על כל הארץ מלך מוחל וסולח וכו׳ ברכה אמצעית של מוסף אתה בחרתנו ומפני חטאינו ואת מוספי יום מקרא קדש הזה נעשה ונקריב לפניך כמצות רצונך כו׳ אלהינו ואלהי אבותינו מחול לעונותינו ביום צום הכפורים הזה מחה והעבר פשעינו כו׳ עד ומבלעדיך אין לנו מלך מוחל וסולח וכו׳ אלהינו ואלהי אבותינו מלוך על כל העולם כולו בכבודך והנשא על כל הארץ ביקרך והופע בהדר גאון עוזך וכו׳ עד ומלכותו בכל משלה קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך ושבענו מטובך ושמחנו בישועתך וטהר לבנו לעבדך באמת ודברך כו׳ עד ברוך אתה יי׳ מקדש ישראל ויום הכפורים נהגו העם בכל תפלות המוספין כשהוא אומר כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך מזכיר קרבנות אותו היום כמו שהם כתובים בתורה וקורא אותם הפסוקים ואם לא הזכיר כיון שאמר כמו שכתבת עלינו בתורתך שוב אינו צריך:

פרק ד

א נוסח הוידוי:

ב אלהינו ואלהי אבותינו תבא לפניך תפלתנו ואל תתעלם מתחנתנו שאין אנו עזי פנים וקשי עורף שנאמר לפניך צדיקים אנחנו ולא חטאנו אבל אנחנו ואבותינו אשמנו בגדנו גזלנו דברנו דופי העוינו והרשענו זדנו חמסנו כו׳ עד כי אמת עשית ואנחנו הרשענו מה נאמר לפניך יי׳ אלהינו יושב מרום ומה נספר לפניך שוכן שחקים הלא הנסתרות והנגלות אתה יודע אתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל חי אתה חופש כל חדרי בטן ובוחן כליות ולב אין כל דבר נעלם ממך ואין נסתר מנגד עיניך ובכן יהי רצון מלפניך יי׳ אלהינו ואלהי אבותינו שתמחול לנו על כל חטאתינו ותכפר לנו על כל עונותינו ותסלח לנו על כל פשעינו: על חטא שחטאנו לפניך באונס וע״ח ש״ל בבלי דעת ע״ח ש״ל בגלוי וע״ח ש״ל בדעת ובמרמה ע״ח ש״ל בהרהור הלב וע״ח ש״ל בוידוי פה ע״ח ש״ל בזדון וע״ח ש״ל בחוזק יד ע״ח ש״ל בטומאת שפתים וע״ח ש״ל ביצר הרע ע״ח ש״ל ביודעים וע״ח ש״ל בלא יודעים ע״ח ש״ל בכחש ובכזב וע״ח ש״ל בלשון הרע ע״ח ש״ל במראית העין וע״ח ש״ל בנשך ובמרבית ע״ח ש״ל בשיח שפתותינו וע״ח ש״ל בעינים רמות ע״ח ש״ל בפתחון פה וע״ח ש״ל בצעדי רגלים ע״ח ש״ל בקפיצת יד וע״ח שח״ל ברצון ובדעת ע״ח שח״ל בשגגה וע״ח שח״ל בתמהון לבב על חטאים שאנו חייבין עליהם חטאת ע״ח שח״ע עולה (ע״ח שח״ע קרבן) ע״ח שח״ע אשם ודאי ע״ח שח״ע אשם תלוי ע״ח שח״ע קרבן עולה ויורד ע״ח שח״ע עשה ע״ח שח״ע לא תעשה שנתקו לעשה ע״ח שח״ע מיתה בידי שמים ע״ח שח״ע כרת ע״ח שח״ע מלקות ע״ח שח״ע ארבע מיתות בית דין סקילה שריפה הרג וחנק על הגלוים לנו ועל שאינן גלוים לנו הגלוים לנו כבר אמרנום לפניך יי׳ אלהינו ושאינם גלוים לנו כל חטאינו אתה יודע כל הנסתרות ככתוב הנסתרות ליי׳ אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם וכו׳ כי אתה סולחן לישראל מן העולם ומוחלן לשבטי ישורון ומבלעדיך אין לנו מלך מוחל וסולח אלהי עד שלא נוצרתי איני כדאי ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי עפר אני בחיי קל וחומר במיתתי הרי אני לפניך יי׳ אלהי ככלי מלא בושה וכלימה יהי רצון מלפניך שלא אחטא עוד ומה שחטאתי מחה ברחמיך הרבים אבל לאע״ייסורין יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי׳ צורי וגואלי:

ג כסדר הזה מתודה בערבית שחרית ומוסף ומנחה בין יחיד בין שליח ציבור אלא שהיחיד אומר וידוי זה אחר תפלתו אחר שגומר שים שלום קודם שיפסיע שלש פסיעות ושליח ציבור אומרו בתוך ברכה אמצעית קודם שיאמר אלהינו ואלהי אבותינו מחול לעונותינו מתודה וידוי כסדר הזה ואח״כ אומר מחול לעונותינו ביום צום הכפורים:

ד בנעילה מתודה כסדר הזה: מה. נאמר לפניך יושב מרום כו׳ כי עונותינו רבו מלמנות כו׳ מה אנו מה חיינו מה חסדנו מה צדקנו מה מעשינו מה נאמר לפניך יי׳ אלהינו הלא כל הגבורים כאין לפניך ואנשי השם כלא היו וחכמים כבלי מדע ונבונים כבלי השכל כי כל מעשינו תהו וימי חיינו הבל לפניך ככתוב ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל אבל אתה הבדלת אנוש מראש ותכירהו לעמוד לפניך כי מי יאמר לך מה תעשה ואם יצדק מה יתן לך ותתן לנו יי׳ אלהינו את יוה״כ הזה קץ מחילה לכל חטאתינו למען נחדל מעושק ידינו ונשוב לעשות חוקי רצונך בלב שלם כדבר שנאמר דרשו יי׳ בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל יי׳ וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח ואתה אלוה סליחות טוב ומטיב

חנון ורחום ארך אפים ורב חסד מרבה להטיב רוצה בתשובתן של רשעים ואין אתה חפץ במיתתן ככתוב חי אני נאם יי׳ אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל השיבנו וקבלנו ומחול לנו וסלח כגודל חסדך יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי׳ כו׳ עושה שלום וכו׳:

פרק ה

א נוסח ברכת המזון:

ב ברוך אתה יי׳ אלהינו מלך העולם הזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד וברחמים ומפרנס לכל כאמור פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא ברוך אתה יי׳ הזן את הכל נודה לך יי׳ אלהינו ונברכך מלכנו כי הנחלת את אבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה ברית ותורה על שהוצאתנו מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים על תורתך שלמדתנו על חוקי רצונך שהודעתנו על כולם יי׳ אלהינו אנו מודים לך ומברכים את שמך כאמור ואכלת ושבעת וברכת את יי׳ אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך ברוך אתה יי׳ על הארץ ועל המזון רחם יי׳ אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו ומלכות דוד משיחך תחזיר למקומה בימינו ובנה ירושלים בקרוב כאשר דברת ברוך אתה יי׳ בונה ברחמיו את ירושלים ברוך אתה יי׳ אלהינו מלך העולם האל אבינו מלכנו אדירנו בוראנו גואלנו קדושנו קדוש יעקב המלך הטוב והמטיב שבכל יום ויום גומלנו חן וחסד ורחמים וכל טוב הרחמן ישתבח לדור דורים הרחמן יתפאר לנצח נצחים הרחמן יזכנו לימות המשיח ולבנין בית המקדש ולחיי העולם הבא מגדול ישועות מלכו וגו׳ כפירים רשו ורעבו וגו׳ הודו ליי׳ כי טוב כי לעולם חסדו:

ג המפטיר בנביא מברך לפניה: ברוך אתה יי׳ אלהינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת ברוך אתה יי׳ הבוחר בתורה ובמשה עבדו ובישראל עמו ובנביאי האמת והצדק ומברך לאחריה: ברוך אתה יי׳ אלהינו מלך העולם צור כל העולמים צדיק בכל הדורות האל הנאמן האומר ועושה מדבר ומקיים אשר כל דבריו אמת וצדק נאמן אתה הוא יי׳ אלהינו ונאמנים דבריך ודבר אחד מדבריך אחור לא ישוב ריקם כי אל נאמן אתה ברוך אתה יי׳ האל הנאמן בכל דבריו רחם על ציון כי היא בית חיינו ולעגומת נפש (תושיע) מהרה בימינו ותבנה מהרה ברוך אתה יי׳ בונה ירושלים את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך ברוך אתה יי׳ מגן דוד על התורה ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום המנוח הזה שנתת לנו יי׳ אלהינו לקדושה לכבוד ולתפארת על הכל אנו מברכין שמך ברוך אתה יי׳ מקדש השבת וביום טוב הוא אומר ועל יום טוב מקרא קדש הזה שנתת לנו לששון ולשמחה ברוך אתה יי׳ מקדש ישראל והזמנים ואם היה שבת ויום טוב כולל שניהם וחותם מקדש השבת וישראל והזמנים כנוסח שהוא חותם בתפלה בברכה אמצעית באותו היום כך הוא חותם בברכה אחרונה זו:

ד (העניינות שנהגו רוב העם לקרות מן הנביאים בכל שבת ושבת ומפטירין בהן ואלו הן): בראשית הן עבדי אתמך בו עד אלה הדברים עשיתים ולא עזבתים בישעיה תולדות נח רני עקרה לא ילדה עד הטו אזנכם ולכו אלי בישעיה לך לך ואל מי תדמיוני ואשוה עד כי אני יי׳ אענם אלהי ישראל בישעיה וירא אליו ואשה אחת מנשי בני הנביאים עד ותשא את בנה ותצא במלכים ויהיו חיי שרה תחלת הספר עד יחי אדוני המלך לעולם במלכים תולדות יצחק משא דבר יי׳ אל ישראל ביד מלאכי עד וערבה ליי׳ מנחת וגו׳ בתרי עשר ויצא יעקב ועמי תלואים למשובתי עד ובנביא העלה בתרי עשר וישלח יעקב חזון עובדיה עד סוף ספרו בתרי עשר וישב יעקב על שלשה פשעי ישראל עד אריה שאג מי לא יירא בתרי עשר ויהי מקץ וייקץ שלמה והנה חלום עד ויהי המלך שלמה מלך במלכים ויגש אליו ואתה בן אדם קח לך עץ אחד עד וידעו הגוים כי אני יי׳ ביחזקאל ויחי יעקב ויקרבו ימי דוד למות עד ושלמה ישב על כסא דוד אביו במלכים ואלה שמות בן אדם הודע את ירושלים עד ויצא לך שם ביחזקאל וארא (ולא יהיה עוד לבית) ישראל עד ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל ביחזקאל בא אל פרעה משא מצרים עד אשר ברכו ה׳ צבאות בישעיה ויהי בשלח שירת דבורה מן ויכנע אלהים עד ותשקוט הארץ ארבעים שנה בשופטים וישמע יתרו בשנת מות המלך עוזיהו עד למרבה המשרה בישעיה ואלה המשפטים הדבר אשר היה אל ירמיהו עד לא יכרת איש ליונדב בן רכב בירמיה: ויקחו לי ויי׳ נתן חכמה לשלמה עד ושכנתי בתוך בני ישראל במלכים ואתה תצוה הגד את בני ישראל את הבית עד ורציתי אתכם ביחזקאל כי תשא ודבר יי׳ היתה אל אליהו עד וירכב אחאב וילך במלכים ויקהל וישלח המלך שלמה ויקח את חירם מצר עד ותתם מלאכת במלכים ואלה פקודי ויעש חירם עד והפתות לדלתות הבית ויקרא עם זו יצרתי לי עד כה אמר יי׳ מלך ישראל בישעיה צו את אהרן עולותיכם ספו על זבחיכם עד באלה חפצתי נאם יי׳ בירמיהו ויהי ביום השמיני ויוסף עוד דוד את כל בחור בישראל עד כל אשר בלבבך במלכים אשה כי תזריע ואיש בא מבעל שלישה עד וילך אתו כברת ארץ במלכים זאת תהיה וארבעה אנשים (ומדלג) עד ולא השליכם מעל פניו במלכים אחרי מות התשפוט התשפוט עד ונחלת בך לעיני הגוים ביחזקאל קדושים תהיו באו אנשים מזקני ישראל עד צבי היא לכל הארצות ביחזקאל אמר אל הכהנים

והכהנים הלוים בני צדוק עד כל נבלה וטרפה ביחזקאל בהר סיני יי׳ עוזי ומעזי עד רפאני יי׳ וארפא בירמיה אם בחוקתי הנבא על רועי ישראל עד והצלתים מיד העובדים בהם ביחזקאל: במדבר סיני והיה מספר בני ישראל עד וארשתיך לי באמונה בתרי עשר נשא ויהי איש אחד מצרעה עד ויגדל הנער ויברכהו יי׳ בשופטים בהעלותך רני ושמחי בת ציון עד ידי זרובבל יסדו הבית בתרי עשר שלח לך וישלח יהושע בן נון עד וגם נמוגו כל יושבי וגו׳ ביהושע ויקח קרח ויאמר שמואל אל העם עד כי לא יטוש יי׳ את עמו בשמואל זאת חקת התורה ויפתח הגלעדי עד מימים ימימה בשופטים וירא בלק והיה שארית יעקב עד והצנע לכת עם אלהיך בתרי עשר פנחס ויד יי היתה אל אליהו עד ויקם וילך אחרי אליהו במלכים ראשי המטות ויתן משה למטה בני ראובן עד מחלק את הארץ ביהושע אלה מסעי אלו הנחלות עד ויתנו בני ישראל ללוים ביהושע: אלה הדברים אשר דבר יי׳ אל ישראל עד והייתם לי לעם בירמיה ואתחנן ואתפלל אל יי׳ אחרי תת את ספר המקנה עד שדות בכסף יקנו בירמיה והיה עקב הלוך וקראת באזני ירושלים עד והתברכו בו כל גוים ובו יתהללו בירמיה ראה אנכי הנה ימים באים נאם יי׳ והקימותי עד אם יסתר איש במסתרים בירמיה שופטים ויהי כאשר זקן שמואל עד ויאמר שמואל אל אנשי ישראל לכו בשמואל כי תצא ויאספו פלשתים את מחניהם עד ויי׳ יהיה עמך בשמואל והיה כי תבא אז יבנה יהושע מזבח עד ולא היה כיום ההוא ביהושע אתם נצבים ויאסף יהושע את כל שבטי ישראל עד כרמים וזיתים אשר לא נטעתם ביהושע האזינו ולקחתי אני מצמרת הארז עד והשיבו וחיו ביחזקאל וזאת הברכה ויהי אחרי מות משה עבד יי׳ ומדלג עד ויהי יי׳ את יהושע ביהושע כל שבת שקורין בה שתי פרשיות מפטירין בה מענין פרשה אחרונה וזו המנהג ברוב המקומות וכן נהגו רוב העם להיות מפטירין בנחמות ישעיהו מאחר תשעה באב עד ראש השנה בשבת שאחר תשעה באב נחמו נחמו עמי בשניה ותאמר ציון בשלישית עניה סערה ברביעית אנכי אנכי הוא מנחמכם בחמישית קומי אורי בששית רני עקרה בשביעית שוש אשיש ביי׳:

ה נגמר ספר שני

ו ומנין פרקיו ששה וארבעים

ז הלכות ק״ש הלכות תפלה וברכת כהנים הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה הלכות ציצית הלכות ברכות הלכות מילה: